

Sněmovní usnesení

v raném novověku

Martin Šimáček
Tomáš Jurča

Obsah

1. Zemské sněmy v Čechách a na Moravě v pohusitské době
2. Vladislavské zřízení zemské
3. Za vlády Ferdinanda I.
4. Obnovené zřízení zemské
5. Definice sněmovních usnesení
6. Vznik a vývoj sněmovních usnesení
7. Význam sněmovních usnesení pro historiky
8. Obrazová příloha
9. Edice
10. Zdroje

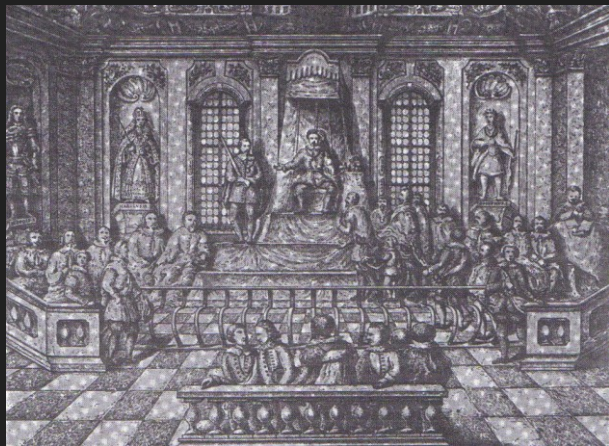
1. Zemské sněmy v Čechách a na Moravě v pohusitské době

- Zákonodárné instituce v českých zemích
- Složeny ze třech kurií:
 - v Čechách panská, rytířská a kurie královských měst
 - na Moravě panská, rytířská a spojená kurie královských měst a prelátů (zbytek vlivu katolické církve v zemi)
- Sněmu předsedal:
 - v Čechách král (v jeho nepřítomnosti nejvyšší purkrabí Pražského hradu)
 - na Moravě makrabě moravský (v jeho nepřítomnosti zemský hejtman)
- Zemské sněmy nejdříve projednávaly záležitosti navrhané panovníkem

2. Vladislavské zřízení zemské

- Zemský zákoník vydaný r. 1500 za vlády Vladislava II. Jagellonského
- Hlavním autorem byl Albrecht Rendl z Oušavy, nižší šlechtic a odpůrce městského stavu
- Zřízení vedlo k výraznému omezení moci panovníka a měšťanů
- Šlechtické stavy získaly rozsáhlý podíl na politickém rozhodování v zemských sněmech

Obr. 1: Kresba zasedání moravského zemského sněmu podle fresky Kajetána Schaumberga

3. Za vlády Ferdinanda I. (1526-1564)

- Šlechta usiluje o zakotvení svých výsadních postavení, naráží při tom na nezájem a na odpor panovníka
- Ferdinand I. zavádí pravidlo tzv. královské sankce
- Právo veta panovníka (na Moravě se používalo jen částečně) se uplatňovalo při zápisu usnesení do zemských desk
- Panovníkovo omezování nebo nesvolávání zemského sněmu bylo jednou z příčin vypuknutí stavovského odboje v roce 1547

Obr. 2: Ferdinand I. Habsburský

4. Obnovené zřízení zemské

- Zemský zákoník vydaný Ferdinandem II. v Čechách (1627) a na Moravě (1628)
- Po porážce českého stavovského povstání jej panovník vydal bez souhlasu zemského sněmu (oktrojoval)
- Forma státu se změnila ze stavovské monarchie v monarchii absolutní
- První pozici v zemských sněmech získalo duchovenstvo
- Byl omezen význam zemských sněmů, přesto si uchovaly alespoň část vlivu zejména při každoročním schvalování výše berní

5. Definice a obsah sněmovních usnesení

- Protokoly z jednání zemských sněmů
- Písemné prameny úřední provenience normativní povahy
- Od roku 1518 byly zaznamenávány do památek sněmovních
 - Dříve byla usnesení volně vkládána například do knih půhonných a bylo složité je dohledávat
- Obsahovaly například povolování berní panovníkovi, výše cel a mýt, zemské hotovosti, zemský mír a pořádek, úpravy náboženských poměrů aj.
- Platnost nastávala vložení do zemských desek
- Publikována v podobě sněmovních tisků (nejstarší zachovaný z českých zemí je z roku 1492)

6. Vznik a vývoj sněmovních usnesení

- Vznik ze středověkých landfrýdů konce 14. století
 - Vstupovaly do platnosti v podobě sněmovních usnesení
- S rostoucí mocí stavů po přijetí Vladislavského zřízení zemského rostl právní význam usnesení
- Nárůst počtu sněmovních usnesení vedl na začátku 16. století k zavedení zvláštních sněmovních knih
 - Snaha katalogizovat rozhodnutí sněmu pro jejich lepší přehlednost a dostupnost
- Zavedení absolutistické vlády panovníka od 20. let 17. století omezilo význam sněmovních usnesení, existovat však nepřestala

7. Význam sněmovních usnesení pro historiky

- Umožňují studovat rozsah stavovské moci ve vztahu k panovníkovi a naopak
- Dovolují sledovat velikost a skladbu daňových povinností v zemi
- Postihují místa, četnost a délku konání sněmů v jednotlivých zemích
- Mohou poskytovat informace k náboženským, vojenským, správním a hospodářským tématům /např. zákazy církví a náboženských sekt, verbování vojska, udělování inkolátu (tj. přijímání cizinců do země), zprávy české komory, mincmistrovského úřadu v Kutné Hoře apod./

8. Obrazová příloha

Obr. 3 a 4: Památné knihy sněmovní z let 1642-1644

9. Edice

- Janiš, Dalibor (ed.): *Moravský zemský sněm na prahu novověku. Edice památek sněmovních z let 1518-1570. Sv. 1 Památky sněmovní I.* Praha 2010.
- *Sněmy české od léta 1526 až po naši dobu.* V edici dosud vyšly svazky 1 až 11 (1526 – 1607) a svazek 15 (1611). Editory byli například František Dvorský, Anton Gindely, Jan Bedřich Novák a Miloslav Volf. Praha 1877 – 1955.

Dostupné online na: <https://www.psp.cz/eknih/snemy/>

10. Literatura

BAXA, Bohumil: Dějiny práva na území republiky československé. Brno 1935. Částečně dostupné online na:

https://cs.wikisource.org/wiki/D%C4%9Bjiny_pr%C3%A1va_na_%C3%BAzem%C3%AD_republiky_%C4%8Deskoslovensk%C3%A9

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka - JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan: Dějiny správy v českých zemích od počátků po současnost. Praha 2005.

KLAPAL, Jan: Policejní ustanovení v moravských zemských zřízeních 16. století. Olomouc 2010. Diplomová práce.

Univerzita Palackého v Olomouci. Právnická fakulta. Dostupné na: https://theses.cz/id/wuostk/89583-803273146.pdf?fbclid=IwAR0_jRCxUM5MZ1Gd3_Q31QSH0XVWdJR1wviDo2wVWY7IYJ0J3oqfqlg_Ncg

Odkazy na zdroje obrázků:

Obr. 1: Moravský zemský sněm 17. století.jpg,

https://commons.wikimedia.org/w/index.php?title=File:Moravsk%C3%BD_zemsk%C3%BD_sn%C4%9Bm_17._stolet%C3%AD.jpg&oldid=179763192

Obr. 2: Hans Bocksberger der Aeltere 001.jpg,

https://commons.wikimedia.org/w/index.php?title=File:Hans_Bocksberger_der_Aeltere_001.jpg&oldid=355341379

Obr. 3 a 4: Moravský zemský archiv v Brně, fond Stavovské rukopisy, inv. č. 21, Památné knihy sněmovní, 1642-1644